

MUOTOILUN TYÖPAJAMALLI NUORTEN OSALLISTAMISEN VÄLINEENÄ

Nuorten oma Kuopio! -hankkeessa

Tiivistelmä

Kuopion Rouvasväenyhdistys ry ja Kuopion kaupunki käynnistivät lokakuussa 2015 yhteisen pilottihankkeen ”Nuorten Oma Kuopio!”. Hankkeen tavoitteena oli kehittää uusia menetelmiä nuorisotalojen nuorten osallistamiseksi ja nuorten kanssa tehtävän muotoilukeskeisen työn toteuttamiseksi. ”Nuorten oma Kuopio!” oli Kuopion Rouvasväenyhdistys ry:n johtama hanke, jossa yhteistyökumppaneina ja rahoittajina olivat Kuopion kaupunki, Taiteen edistämiskeskuksen Itä-Suomen toimipiste ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY). Hanketta toteutettiin Kuopiossa lokakuun 2015 ja huhtikuun 2016 välisenä aikana. Nuorisotalojen nuoret suunnittelivat ja toteuttivat kaupunkimuotoiluprojekteja muotoilijoiden ohjaamina osallistavissa muotoilutyöpajoissa. Työpajojen lisäksi hankkeen aikana toteutettiin kaksi kaupunkimuotoiluprojektia: ”Tuunaa tori” ja ”ANTIn olohuone”

Selvityksen aineistona oli 18 henkilön haastattelut, joista 8 oli nuorisotalon nuorta, 5 muotoilijaa, 2 nuorisotyönohjaajaa ja 3 rahoittajien edustajaa. Aineiston analyysissä nousi esille kaksi laajaa teemaa: 1) Työpaja, osallisuus ja aktivointi sekä 2) Itsekunnioitus, uusien taitojen oppiminen ja osaamisen kehittyminen. Teemojen kautta saatiin selville toimijoiden käsityksistä työpajamallin toimivuudesta ja kehittämiskohteista sekä nuoren osaamisen kehittymisestä työpajatyöskentelyn kautta. Tuotetun tiedon perusteella luotiin hankkeen yhtenä tuotoksena nuorten muotoilun työpajamalli.

Muotoilun työpajamallilla edistetään esimerkiksi nuorten osallisuutta yhteisten asioiden hoitamiseen ja vahvistetaan yhteisön sosiaalisia siteitä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Työpajan onnistumiseen vaikuttavat keskeisesti työpajaohjaajien koulutus, työpajan rakenne ja työpajaan osallistuvien sitoutuminen. Työpajamalli ja ideapankki tulee olla helposti sovellettavissa eritasoisille osallistujille ja siirrettävissä erilaisiin ympäristöihin. Osallistavan työpajan sisältö rakentuu muotoiluprosessin ympärille ja etenee vaiheittain. Nuorille suunnattu työpaja toimii erityisen hyvin, kun toteuttamisessa on mukana nuorisotyönohjaaja ja muotoilija työparina. Nuorisiohjaajat ja muotoilijat tarvitsevat täydennyskoulutusta pystyäkseen toteuttamaan monipuolisen ja hyödyllisen työpajan.

Summary

The Ladies' Association and the City of Kuopio made a pilot project called "Young peoples own Kuopio!". The aim of this project was to develop new methods to activate young people via design projects. "Young peoples own Kuopio!" started on October 2015 and ended on April 2016. In this project young person were participating design workshops held by designers. There were also two different design projects: "Tune the Market place" and "ANTI's livingroom".

This research is based on interviews of 18 persons, of which eight were young person, five designers, two youth leaders and three financiers. The analyse was themed in two categories: 1) Workshop, participation and activating and 2) Selfesteem, learning new skills and developing the capability. These themes indicates what were the participant's perception of functionability and improvement of the workshop and also about young person's development during the workshops.

The research indicates that design workshops are valuable tools in enhancing the participation of young person in co-operation. Design workshops can be used also in strenghtening the social ties between young persons. The success of workshops are dependent on adequate training of workshop leaders and on motivation of young people. A well balanced workshop is based on the co-operation between designer and youth leader. Designers and youth leaders needs updating education to execute a independent workshop.

1. Johdanto

"Nuorten oma Kuopio!" oli kaupunkimuotoiluhanke, jossa nuoret suunnittelivat kaupunkiympäristöä ja osallistuivat yhteisen ympäristön kehittämiseen yhdessä muotoilijoiden kanssa. Nuoret työskentelivät muotoilijoiden ohjaamissa työpajoissa, joiden tavoitteena oli aktivoida nuoria luovaan ongelmanratkaisuun. Yhdessä suunnittelulla, tekemisellä ja toimimisella voitiin motivoida nuoria, kannustaa heitä tekemään itsenäisiä ratkaisuja ja lisätä heidän kiinnostustaan yhteisten asioiden hoitamiseen. "Nuorten oma Kuopio!" oli Kuopion Rouvasväenyhdistys ry:n johtama hanke, jossa yhteistyökumppaneina olivat Kuopion kaupunki, Taiteen edistämiskeskuksen Itä-Suomen toimipiste ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY). Hanketta toteutettiin Kuopiossa lokakuun 2015 ja

huhtikuun 2016 välisenä aikana. ”Nuorten oma Kuopio!” –hankkeeseen osallistui yhteensä 64 nuorta, joista nuorisotalojen nuoria oli 13. Hankkeen tuotoksina toteutettiin kaksi kaikille avointa kaupunkimuotoilua käsittelevää seminaaria, osallistavan muotoilun työpajoja nuorisotaloilla, selvitys haastatteluaineistosta sekä selvityksen perusteella valmisteltu työpajamalli, täydennyskoulutusohjelma ja sähköinen julkaisu, kaksi kaupunkimuotoiluprojektia ja niihin liittyvä kaupunkitapahtuma.

”Nuorten oma Kuopio!”-hankkeessa työpajojen ohjaajina toimi viisi muotoilijaa, joista kaksi toimi työparina. Työpajat järjestettiin Petosen, Männistön ja Neulamäen nuorisotaloilla sekä Keskustan nuorten avokahvilassa. Työpajapäiviä oli yhteensä viisi-kaheksan ja pajoihin osallistui nuoria vaihtelevasti yhdestä kahdeksaan. Muotoilijat suunnittelivat ja toteuttivat työpajat itsenäisesti, yhdessä mietittyjen perustoimintojen mukaisesti. Työpajat aloitettiin havainnoinnilla ja ideoinnilla, johon kuului kuvien ja Pinterest-kuvapalvelun avulla työskentelyyn motivointi. Ideointia seurasi suunnittelu ja teoksen toteuttaminen yhdessä nuorten ja heidän ohjaajiensa kanssa. Työpajat toteutettiin kunkin nuorisotalon sisätiloissa. Muotoilijoilla oli mukanaan työpajan toteuttamiseen tarvittavat välineet ja tarvikkeet. Työpajojen toimivuutta arvioitiin systemaattisesti koko hankkeen ajan ja mallia kehitettiin yhteisten keskustelujen perusteella. Työpajoissa tavoitteena oli nuorisotalon ympäristön kehittäminen nuorten omien ideoiden pohjalta sekä muotoiluprosessin läpikäyminen. Työpajoissa testattiin muotoilun työpajan opetusmenetelmiä, joista toimivimmat valittiin hankkeen lopputuotoksena toteutettavaan sähköiseen julkaisuun ja siinä esitettävään ”muotoilun työkalupakkiin”. Tavoitteena on, että ”työkalupakki”-mallia voidaan soveltaa myös muiden kaupunkien nuorten osallistamishankkeissa ja kaupunkimuotoiluprojekteissa.

Työpajojen lisäksi hankkeen aikana toteutettiin kaksi kaupunkimuotoiluprojektia: ”Tuunaa tori” ja ”ANTIn olohuone”. ”Tuunaa tori”-projekti oli asiakastyö, jossa nuoret suunnittelivat ja valmistivat seinäteoksen Kuopion torille. Teoksen asiakkaina toimivat Kuopion kaupunki, keskustan kehittämissyhdystys ja Pysäköinti Oy. Toteuttajina olivat hankkeeseen osallistuvien nuorisotalojen nuorten lisäksi heidän ohjaajansa, muotoilijat sekä kaksi projektiin kutsuttua koululuokkaa opettajineen. ”ANTIn olohuone”-projekti oli osa Euroopan unionin sosiaalirahaston ja Kuopion kaupungin tukemaa pilottihanketta, jossa toteutetaan erilaisia omaehtoisen tekemisen tiloja Kuopion keskustan alueella. ANTI-festivaalin kumppaneina hanketta toteuttamassa ovat Nuorten Palvelu ry, Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhdystys ry ja Anya Productions ky sekä tämän projektin myötä Kuopion

Rouvasväenyhdistys ja ”Nuorten oma Kuopio!” -hanke. ”ANTIn olohuone”-projektissa nuorisotalojen nuoret pääsivät ohjaajansa ja muotoilijan kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan kaupunkilaisten yhteistä olohuonetta Kuopion keskustaan.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tuottaa tietoa Nuorten oma Kuopio! -hankkeeseen osallistuneiden toimijoiden käsityksistä työpajamallin toimivuudesta ja kehittämiskohteista sekä nuoren osaamisen kehittymisestä työpajatyöskentelyn kautta. Selvityksen avulla nostetaan esille työpajamallin toimivaksi koettuja keinoja nuorten osallistamisen välineenä. Tuotetun tiedon perusteella luodaan nuorten muotoilutyöpajamalli, jota voidaan soveltaa nuorten muotoilukasvatuksessa sekä täydennyskoulutusohjelma nuorten muotoilun työpajoja toteuttaville ammattilaisille: muotoilijoille ja nuorisotyön ohjaajille. Muotoilutyöpajamalli löytyy ”Nuorten oma Kuopio!”-sähköisestä julkaisusta.

2. Aineisto

Selvityksen aineistona on hankkeeseen osallistuneiden nuorisotalonuorten, nuorisotyön ohjaajien, muotoilijoiden ja rahoittajien haastattelut. Haastattelut toteutettiin hankkeen alkuvaiheessa, kun ryhmät olivat vasta muodostuneet sekä hankkeen lopussa hankkeen päätösjuhlan jälkeen. Selvitystä varten haastateltiin yhteensä 18 henkilöä: kahdeksaa nuorisotalon nuorta, viittä muotoilijaa, kahta nuorisotyön ohjaajaa ja kolmea rahoittajien edustajaa. Aineiston analyysissä sovellettiin laadullista sisällönanalyysiä. Aineiston analyysissä nousi esille kaksi laajaa teemaa: työpaja, osallisuus ja aktivointi sekä itsekunnioitus, uusien taitojen oppiminen ja osaamisen kehittyminen.

2.1 Työpajamalli, osallisuus ja aktivointi

Työpajatyöskentely on tapa tuoda nuoret yhteen, tekemään ja osallistumaan. Se on matalan kynnyksen menetelmä, jolla voidaan aktivoida nuoria itsenäisiin ratkaisuihin yhteistyössä toisten nuorien kanssa. Seuraavassa analysoidaan työpajamallia, osallisuutta ja aktivointia nuorten, ohjaajien, muotoilijoiden ja rahoittajien näkökulmasta.

2.1.1 Nuorisotalojen nuoret

Hankkeeseen osallistuneita ja selvitystä varten haastateltuja nuorisotaloilla käyviä nuoria oli yhteensä kahdeksan. Haastatelluista nuorista suurin osa oli aktiivisia, sillä he käyttivät paljon vapaa-aikaansa harrastuksiin. Nuoret eivät kuitenkaan harrastaneet käsitöitä, eivätkä kaikki nuoret osanneet tehdä eroa käsityölle ja kuvataiteelle. Haastateltujen nuorten kohdalla käsitöiden tekeminen kuului kouluun yhtenä koulussa opetettavana oppiaineena. Vaikka koulukäsityöt eivät olleet suurimmalle osalle nuorista merkityksellisiä, olivat he saaneet töistään hyvää palautetta niin koulussa kuin kotona. Koulukäsitöihin ja osallistaviin muotoilun työpajoihin liittyvä ryhmässä tekeminen on nuorille haastattelujen mukaan mieleistä. Lähes kaikki nuoret kertoivat oppivansa paremmin ryhmässä ja erityisesti käsillä tekeminen on ryhmässä antoisampaa kuin yksin. Nuorten haastatteluista nousi esille, ettei kouluissa tehdä vastaavia osallistavia töitä, joissa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä yksi yhteinen teos.

Nuoret odottivat muotoiluprojektilta onnistumisen kokemuksia, uusia ideoita ja *”jotain mukavaa katseltavaa, joka räjähtää maailmalla, että kaikki näkis ja tulis sitten tännekin”*. Yhdessä suunnitteleminen ja yhteisen tuotoksen valmistaminen oli nuorille mielekästä ja innostavaa. Työskentely yhdessä muotoilijoiden kanssa, teoksen suunnitteleminen näkyvälle paikalle ja yhteistyö esimerkiksi kaupungin virkamiesten kanssa olivat nuorille uusia kokemuksia ja väyliä saada omat ideat näkyviksi.

2.1.2 Nuorisotyön ohjaajat

Nuorisotyön ohjaajien mukaan hyvä työpaja mahdollistaa uusien asioiden kokeilemisen. Työpajaa voidaan hyödyntää, kun halutaan motivoida nuorta oppimaan uusia asioita. Samalla voidaan edistää osallisuuden kokemusta ja yhteisöllisyyttä. Työpajassa tulisi ottaa huomioon osallistujan tarpeet ja taitotaso ja sen suunnittelun pitäisi olla toimijakeskeinen nuoren ollessa kaiken toiminnan lähtökohtana. Tavoitteena on onnistumisen kokemuksen luominen nuorelle sekä nuorten motivoituminen yhdessä tekemiseen. Työpajassa lisätään myös nuorten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Nuorisotyön ohjaajien mukaan työpajassa on huomioitava, että tutustuminen uusiin aikuisiin edellyttää aikaa ja läsnäoloa. Loppuhaastattelussa nousi esille, että nuorten muotoilutyöpajaan osallistui hankkeen kohderyhmään kuuluvia nuoria, kun kynnys osallistumiseen ja tekemiseen oli tarpeeksi matala ja ohjaajat olivat käyttäneet tarpeeksi aikaa nuoriin tutustumiseen.

Nuorisotyönohjaajien mukaan nuoret lähtökohtaisesti ”*tykkävät tehdä käsillään*”. Työpajatoimintaa voi soveltaa nuorisotalotyössä monipuolisesti, esimerkiksi teemapäivien tai ryhmille järjestettävien työtehtävien avulla. Työpajamallin rakenne, sisällöt ja menetelmät muuttuvat osallistujien mukaan, osalle ryhmistä pienimuotoinen tekeminen riittää osallisuuden tunteen varmistamiseksi, kun taas osa ryhmistä nauttii pitkäjänteisestä tekemisestä. Työpajamalli on soviteltava ryhmän sosiaalisen rakenteen ja yksilöiden tarpeiden mukaan. Ihmislähtöinen malli on vaativa, mutta sen avulla voidaan lisätä osallisuutta, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja nuorten aktivointia. Nuoren tulee tuntee, että häntä arvostetaan yksilönä ja että hän osallistumisen kautta oppii uskaltamaan tehdä itsenäisesti tehtäviä ja luottamaan itseensä.

Haastatteluissa nousi esille, että nuorisotyön ohjaajat tarvitsisivat lisäkoulutusta kädentaitojen kehittämiseksi sekä laadukkaassa työn suunnittelussa ja työn valmistuksen tekniikoissa. Vastauksista voidaan huomata, että koulutuksesta huolimatta nuorisotyön ohjaajat näkevät eron askartelulla ja muotoilulähtöisellä käsityöllä. Nuorisotyön ohjaajat ovat saaneet koulutusta, mutta kokevat sen olleen riittämätöntä sekä sisällöltään että laadultaan, sillä koulutus on nuorisotyön ohjaajien mukaan painottunut enemmän ”*askarteluun ja koristeluun*” kuin käsityön ja muotoilun tekniikoihin ja tapoihin toimia monipuolisesti ja laadukkaasti.

2.1.3 Muotoilijat

Alkuhaastatteluissa nousi esille, että muotoilijoiden mukaan hyvä työpaja on innostava, kannustava ja johdonmukainen. Muotoilijoiden mielestä hyvän työpajan rakenne muodostuu aloituksesta, suunnittelusta, harjoittelusta ja toteuttamisesta. Suunniteltu työpaja on toimiva, kun paikalla on innostuneita osallistujia ja ”*tekemisen meininkiä*”. Muotoilijoiden mielestä työpaja aktivoi nuoria osallistumaan yhdessä tekemisen ja osallistamisen kautta. Työpajoissa käytetään monipuolisesti visuaalisointikeinoja, keskustelua ja vuorovaikutusta, joiden avulla saadaan yhteys nuoriin.

Muotoilijoiden nuorisotaloilla järjestämät työpajat toimivat hyvin heidän mukaansa niin sisällöltään kuin käytännön järjestelyiltään. Viidestä muotoilijasta kahdella oli kokemusta lasten- ja nuorten ohjaamisesta ja kädentaitojen työpajojen suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Haastatteluiden perusteella voidaan päätellä, että mitä enemmän muotoilijalla on kokemusta nuorten kanssa toimimi-

sesta ja työpajojen suunnittelusta, sitä varmempia he ovat omasta osaamisestaan ja suunnitelmastaan työpajasta. Tämän perusteella muotoilijat tarvitsevat työpajojen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä nuorten kanssa tehtävään työhön liittyvää ohjausta ja koulutusta.

Loppuhaastatteluissa nousi korostetusti esille työpajan suunnittelun ja alkuvalmistelujen merkitys sekä tavoitteellinen päämäärä, jota kohti toiminta etenee. Muotoilijoiden, nuorten ja nuorisotyön ohjaajien välisellä vuorovaikutuksella voidaan vaikuttaa merkittävästi työpajan onnistumisen kokemukseen. Työpajat koettiin onnistuneiksi, koska niissä päästiin tavoitteeseen ja saatiin tyytyväistä palautetta. Kuitenkin työpajan suunnittelun ja ohjaamisen työkaluja olisi voinut olla enemmän. Nuoria aktivoitiin osallistumaan tekemisen kautta: helppojen ja nopeiden tehtävien kautta jokainen pääsi tekemään matalalla kynnyksellä ja sai omaa työtään näkyväksi. Kannustaminen ja palautteen antaminen vaikuttivat positiivisesti nuorten lisäksi muotoilijoihin. Hankkeeseen liittyneen ohjaustyön jälkeen muotoilijat toivoivat loppuhaastattelussa alkuhaastattelun tavoin koulutusta nuorten ohjaamiseen ja motivointiin.

2.1.4 Rahoittajat

Rahoittajat katsoivat, että hyvän työpajan perusta on hyvä ohjaaja ja hyvin suunniteltu ja valmisteltu sisältö. Työpajan tulee olla osallistava, vuorovaikutteinen ja osallistujien taitotason huomioiva. Hyvä työpaja muodostuu selkeästi asetetusta tehtävästä, motivoinnista, tekniikan opettamisesta ja yhteen vetävästä loppukeskustelusta. Työpaja on suunniteltu ja se etenee kohti ennalta määritellyjä tavoitteita. Rahoittajien mielestä työpajatyöskentely on hyödyllinen erityisesti työpajan vuorovaikutteisuuden ja sen vaikutusten kautta, jotka liittyivät muun muassa nuorten ja muotoilijan väliseen yhteistyösuhteeseen, nuorten sosiaalisten taitojen kehittymiseen sekä monipuoliseen lähestymistapaan.

Rahoittajien mukaan työpajatyöskentelyn pitäisi olla osa nuorisotyön arkea – työpaja aktivoi nuoria yhdessä tekemisen kautta. Nuoret saavat itsensä näkyviin tuotoksen kautta ja oppivat työpajassa uusia tekemisen tapoja sekä tutustuvat uusiin ihmisiin. Rahoittajien mielestä muotoilijan rooli hankkeessa oli tuoda esimerkkejä ja uusia tapoja tehdä asioita. Rahoittajat katsoivat hankkeen alkuvaiheessa, että nuorisotalojen ohjaajien rooli oli olla nuorten ”innostaja ja sparraaja” sekä silta aikuisen, nuoren ja muotoilijan välillä. Nuoren roolina oli osallistua, tehdä ja innostua sekä tuoda ideoita ja näkemyksiä työpajaan.

2.2 Itsekunnioitus, uusien taitojen oppiminen ja osaamisen kehittyminen

Nuoren itsekunnioitus ja itsevarmuus ovat keskeisessä asemassa uusien taitojen oppimisessa ja osaamisen kehittämisessä. Motivoituminen oppimiseen tarkoittaa uskallusta kokeilla uusia asioita ja itseensä luottamista. Seuraavassa analysoidaan itsekunnioitusta, uusien taitojen oppimista ja osaamisen kehittymistä nuorten, ohjaajien, muotoilijoiden ja rahoittajien näkökulmasta.

2.2.1 Nuoret

Nuorten haastatteluissa nousi esille erityisesti käsitöiden tekemiseen ja ryhmässä toimimiseen liittyviä asioita. Vaikka nuorten kodeissa ei juurikaan tehty käsitöitä, arvostavat he kuitenkin käsitöitä ja pitävät niitä tärkeinä. Erityisesti he pitävät käsitöihin liittyvästä uuden kokeilusta ja testaamisesta. Käsillä tekemisessä tärkeintä on itse tekeminen, oppiminen käsityön kautta ja oman luovuuden käyttäminen.

Nuoret eivät olleet aikaisemmin suunnitelleet ja toteuttaneet töitä kierrätysmateriaaleista, eivätkä he myöskään olleet aikaisemmin työskennelleet muotoilijan kanssa. Nuoret kokivat muotoilijan ohjaajana ja auttajana, ideoiden jalostajana. Nuoret olivat vaikuttuneita molempien projektien lopputuloksesta. Kaikki nuoret pitivät tärkeänä sitä, että saivat olla mukana hankkeessa ja projekteissa, joiden lopputuotos on sijoitettu kaikkien nähtäville kaupungin keskustaan.

Haastattelujen mukaan hanke oli nuorille hyvä ja mieleenpainuva kokemus, josta he tunsivat oppineensa kädentaitojen lisäksi muun muassa kärsivällisyyttä, huolellisuutta ja uskallusta. Teosten julkistaminen ja todistusten saaminen oli tärkeä hetki kaikille hankkeessa mukana olleille. Juhlava tilaisuus oli kiitos hienosta työpanoksesta sekä kannustin ja rohkaisu uusiin projekteihin, joita nuorisotaloilla on yhdessä ohjaajien kanssa jo aloitettukin.

2.2.2 Nuorisotyön ohjaajat

Nuorisotyön ohjaajat vastasivat työpajatyöskentelyyn, nuoren itsekunnioituksen kehittämiseen, uusien taitojen oppimiseen sekä osaamisen kehittämiseen liittyviin kysymyksiin. Nuorisotyön ohjaajat kuvailivat nuorisotaloilla käyviä nuoria eri tavoin. Käsityksiin vaikutti ohjaajan työkokemus, uran pituus ja ikä. Kokeneet ohjaajat kuvailivat nuoria esimerkiksi keskittymiskyvyttömiksi, vetäytyviksi ja

erittäin epävarmoiksi, kun työnuran alkuvaiheessa oleva ohjaaja kuvasi nuoria positiivisilla ilmauksilla, kuten rentoina ja hauskoina. Ohjaajien käsitys nuorista heijastui kokonaisvaltaisesti hankkeen eri osa-alueisiin. Nuorisotyön ohjaajat näkivät itsensä nuorten innostajina sekä linkkinä nuorten ja muotoilijoiden välillä. Ohjaajat korostivat, että nuoria tulee aktiivisesti rohkaista osallistumaan yhdessä tekemiseen. Tärkeää on, että nuoriin luodaan kontakti heti alussa ja että nuoria kuunnellaan ja heidän mielipiteitään kunnioitetaan jo heti yhteistyön alkuvaiheessa. Hankkeen alkuvaiheessa nuorisotyön ohjaajien mukaan nuorten osallistumisen keskeisimpiä haasteita olivat vapaaehtoisuus ja työpajan kiinnostavuus suhteessa muihin nuorta kiinnostaviin asioihin.

Ohjaajien mukaan työpajamallilla voidaan lisätä uskallusta osallistua ja uskoa itseän. Nuorisotyön ohjaajat näkivät, että työpajan kautta nuorille voitiin tarjota *”positiivinen hetki ja kokemus osallisuudesta”*. Parhaimmillaan työpajan avulla voidaan kannustaa ja motivoida nuoria. Nuorisotyön ohjaajat haluavat opettaa nuorille, että nuori on sellaisenaan hyvä. Työn ja yhdessä tekemisen kautta he haluavat tukea nuoren rohkeutta, itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä arjessa tarvittavia perusasioita kuten käytöstapoja. Yhdessä suunnittelun ja tekemisen kautta nuoret oppivat ryhmätyöskentelyn lisäksi kokonaisvaltaista elämänhallintaa, prosessien itsenäistä suunnittelua ja toteutusta. Nuorisotyön ohjaajat näkivät käsitöiden tekemisen merkitykselliseksi nuorten aktiivoinnissa, sillä käsitöillä voidaan vaikuttaa motoriikan kehitykseen, tarkkuuteen ja keskittymiseen sekä suunnitteluun ja suunnitelman soveltamiseen; *”käsityöt ovat väline oppimiseen”*.

Työpajan nähtiin edistävän nuorten itsetunnon, itsevarmuuden ja itseilmaisun kehittymistä positiivisella tavalla. Loppuhaastattelussa nousi esille muotoilutyöpajan ajankäyttö, joka joillain nuorisotaloilla asetti suuria haasteita toiminnalle. Hankkeen kokonaiskesto oli ohjaajien mielestä liian lyhyt ottaen huomioon, että nuoret vaativat aikaa tutustuakseen ja luottaakseen ja muotoiluprosessi puolestaan vaatii osallistujan avoimuuden. Hankkeen aikana toteutetuissa muotoiluprosesseissa keskeisintä nähtiin olevan onnistumisen tunne, omien rajojen ylittäminen eli uskallus tehdä asioita ja itsensä toteuttaminen.

Nuorisotyön ohjaajat näkivät oman roolinsa hankkeessa olevan nuorten innostaja ja tukija sekä muotoilijoiden kannustaja. Hankkeen alkuvaiheessa nuorisotyön ohjaajat toivoivat, että voisivat oppia käsitöiden tekemistä ja keinoja toteuttaa omia projekteja nuorisotaloilla. Nuorisotyön ohjaajat

toivoivat, että hankkeen tuotoksena koostettu nuorten muotoilutyöpajan ideapankki pitäisi sisältää erilaisia suunnitelmia, yhteistyökumppaneita, eritasoisia tekniikoita, seikkaperäisiä ohjeita materiaaleista ja tekniikoista. Ideapankin tulisi olla selkeä, jota nuorisotalojen ohjaajien olisi helppo käyttää työssään.

2.2.3 Muotoilijat

Muotoilijat vastasivat työpajatyöskentelyyn, nuoren itsekunnioituksen kehittämiseen, uusien taitojen oppimiseen sekä osaamisen kehittämiseen liittyviin kysymyksiin muotoilun ammattilaisen näkökulmasta. Muotoilijoilla ei ollut aikaisempaa kokemusta osallistavan muotoiluprosessin toteuttamisesta nuorisotaloilla. Hankkeen ajan muotoilijat suhtautuivat nuoriin avoimesti ja myönteisesti. Muotoilijat kuvailivat nuorisotaloilla käyviä nuoria hankkeen alussa aktiivisiksi ja sosiaalisiksi, mutta vieraita kohtaan pidättäytyviksi. Loppuhaastattelussa muotoilijat kuvailivat nuorisotaloilla käyviä nuoria avoimiksi, aktiivisiksi ja tukea tarvitseviksi.

Muotoilijat halusivat opettaa nuorille muotoiluprosessiin liittyviä vaiheita, luovaa ajattelua ja ongelmanratkaisua, visualisointia sekä oma-aloitteisuutta ja kädentaitoja. Muotoilijat kokivat työpajan edistävän nuorten uusien taitojen kehittämistä ja oppimista erityisesti muotoilijan ammattitaidon kautta saavutettavien visuaalisten taitojen avulla. Muotoilijoiden mielestä yhdessä suunnittelu ja tekeminen vaikuttavat nuorten taitojen kehittämiseen, koska nuoret samalla oppivat ymmärtämään paremmin yhdessä tekemisen vaikutuksia, nuoret pääsevät tutustumaan muotoilijan työhön, ammattitaitoon ja työskentelymenetelmiin. Muotoilijat näkivät nuorten osallistumisen keskeisimpinä haasteina motivoinnin, kontaktin löytymisen nuorten kanssa ja osallistamisen.

Muotoilijoiden mielestä käsitöiden tekemisellä voidaan aktivoida nuoria: käsitöitä tekemällä opitaan muun muassa työvaiheajattelua, materiaalituntemusta ja itsensä ilmaisua, minkä lisäksi ”*käsillä tekeminen auttaa myös muuhun oppimiseen*”. Työpaja edistää nuorten itsetunnon, itsevarmuuden ja itseilmaisun kehittymisestä erityisesti tekemisen kautta saavutettavina onnistumisina, muotoilijoiden ja muiden antaman palautteena ja nuorten tekemänä tuotoksena. Muotoilijoiden mukaan nuoret osaavat tehdä asioita, jos vain yrittävät: hankkeen aikana nuoret ovat tutustuneet ja tehneet monia heille entuudestaan tuntemattomia asioita. Tekemisen kautta nuorilla on rohkeutta

tehdä itselleen muitakin tuntemattomia asioita. Käsillä tekemisen avulla nuoren keskittyminen ohjataan tehtävään työhön. Nuoria tulee rohkaista tuomaan omia ideoitaan esille yksin ja ryhmässä, avoimesti testaten ja kokeillen.

Hankkeen alkuvaiheessa muotoilijat halusivat oppia työpajan johtamista, koordinointia ja järjestämistä, nuorten kanssa työskentelyä, ryhmäyttämistä, projektinhallintaa, kannustamista, yhteisöllistä työskentelyä ja ohjausta. Muotoilijat toivoivat, että muotoilutyöpajan työkalupakki pitää sisällään tietoa nuorten ohjaamisesta, muotoilun työpajoista ja kaupunkimuotoilusta, ryhmäytymis- ja motivointikeinoja sekä yhteystietoja. Muotoilijat toivoivat loppuhaastatteluissa, että hankkeen tuotoksena toteutettava muotoilun työkalupakki pitäisi sisällään työpajan suunnittelun perusteet, esimerkiksi miten työpaja toteutetaan, mitä työvaiheita siihen liittyy, ketä yhteistyökumppaneita työpaja edellyttää, mikä on työpajan aikataulu ja mitä materiaaleja ja välineitä työpajassa tarvitaan. Lisäksi työkalupakissa tulisi olla esimerkkejä niistä asioista, joita tämän hankkeen aikana on toteutettu sekä arvio siitä, mitkä näistä ovat toimineet hyvin ja mitkä eivät. Muotoilun työkalupakki olisi hyödyllinen muotoilijan työssä, vaikeivat työskentelisi nuorten ohjaajana.

Projektin suunnittelussa ja nuorisotyön ohjaajien kanssa tehdyssä yhteistyössä muotoilijat näkivät puutteita. Projektin suunnittelun olisi pitänyt olla yksityiskohtaisempaa ja johdonmukaisempaa erityisesti hankkeen alussa. Muotoilijat eivät olleet ennen tehneet hanketyötä. Vaikka muotoiluprosessiin liittyvä suunnitelmien muuttuminen ja prosessin ”eläminen” oli tuttua, näyttäytyi se hanketyössä epävarmuutena. Projektin läpikäyminen muotoilijoiden ja projektipäällikön yhteisissä kokouksissa auttoi oman työpajan ja työskentelyn suunnittelussa ja ymmärtämisessä. Yhteistyö nuorisotyön ohjaajan kanssa jäi useiden muotoilijoiden kohdalla hyvin pintapuoliseksi. Muotoilijat toivoivat nuorisotyönohjaajien toimivan hankkeessa nuoria ja muotoilijoita yhdistävänä linkkinä. Muotoilijat toivoivat myös, että ohjaajat olisivat osallistuneet työpajoihin, jolloin muotoiluprosessi olisi tullut tutuksi tekemisen kautta.

2.2.4 Rahoittajat

Rahoittajat näkivät työpajamallin erityisesti nuorten aktivoijana sekä tilaisuutena saavuttaa uusia kokemuksia ja löytää oma paikkansa. Rahoittajien mukaan nuorisotaloilla käyvät nuoret ovat tavallisia nuoria, sosiaalisia kaupunkilaisia, jotka hakevat kaveriseuraa ja yhdessäoloa.

Rahoittajien mukaan työpaja aktivoi nuoria mielenkiintoisien aiheiden sekä uusien mahdollisuuksien kautta. Työpaja voi olla *"ponnahduslauta omaan paikkaan maailmassa"*. Rahoittajat näkivät nuorten osallistumisen keskeisimpinä haasteina luottamuksen luomisen, nuorten sitouttamisen ja motivoinnin. Käsitöiden tekemisellä voidaan aktivoida nuoria moniulotteisesti, muun muassa käsitöillä saavutettavan itsensä ilmaisemisen, taitojen oppimisen ja tuotoksen tekemisen avulla. Rahoittajat toivat esille myös, että nuoret arvostavat kädentaitoja ja nuorille *"itse tehty on tärkeää"*. Rahoittajien mukaan työpaja edistää nuoren itsetunnon, itsevarmuuden ja itseilmaisun kehittymistä yhdessä tekemisen ja onnistumisen kautta.

Rahoittajien tavoitteet ja odotukset hankkeelle ovat pysyvyys, jatkuvuus, vaikutus päättäjien ajatuksiin, oman kaupungin kehittäminen sekä työskentelymallin luominen nuorisotaloille tai vastaaviin organisaatioihin. Rahoittajat näkivät, että hankkeen alkuvaiheessa hankkeen haasteita olivat aika, nuorten tavoittaminen ja projektin laajuus. Rahoittajien loppuhaastattelussa nousi esille, että hankkeen aloitukseen ja sen alkuorganisointiin olisi pitänyt paneutua huolellisemmin. Rahoittajat toivoivat, että muotoilutyöpajan ideapankki sisältäisi projekteja, joita on tehty myös muualla kuin Kuopiossa sekä koulutusmahdollisuuksia ja koulutuksia esimerkiksi nuorisohjaajille. Ideapankin tulisi olla avoin kaikille sekä yksinkertainen ja helppo käyttää. Se olisi konkreettinen kuvaus siitä, miten tämän tyyppinen projekti voitaisiin viedä läpi jossain muussa ympäristössä.

3. Tulokset

Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että työpajamallilla edistetään esimerkiksi nuorten osallisuutta yhteisten asioiden hoitamiseen sekä vahvistetaan yhteisön sosiaalisia siteitä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Osallistavan työpajan kautta nuoret saavat kokemuksen, että he ovat arvokkaita sellaisena kuin ovat ja että heillä on merkitys osana kaupunkia ja yhteisöä. Osallistavassa työpajassa yhdistetään nuorisotyön osaaminen ja muotoiluprosessi kokonaisuudeksi.

Nuorisotyön ohjaajien ja muotoilijoiden toiminta tukee toisiaan. Tärkeää on, että työpajassa työskentelevillä on koulutusta nuorten ohjauksesta, sillä nuorille tulee osata antaa oikeanlaista palautetta ja heitä tulee osata motivoida ja innostaa tekemään yhdessä. Tämä on keskeinen edellytys

myös muotoiluprosessin onnistumiselle sekä nuorten aktivoitumiselle. Nuorisotyönohjaajat kannustavat nuoria tekemään ja kokeilemaan uusia asioita. Muotoilijat puolestaan tukevat osallistumista muotoiluprosessin avulla. Muotoilun työpajamalli, muotoiluprosessit sekä hyvät käytänteet sekä kehittämiskohdat tulee dokumentoida tarkasti, jotta se hyödyttäisi sekä nuorisotyön ohjaajia, nuoria että muotoilijoita. Myös työpajamallin tavoitteet tulee dokumentoida selkeästi.

Haastatteluaineiston perusteella toimiva työpaja on rakenteeltaan johdonmukainen ja selkeä. Työpajamallille tulee asettaa selkeät raamit ja vaiheet: esimerkiksi mitä on muotoiluprosessi, mitä lisäarvoa se tuo nuorten osallistumiselle ja millaisten vaiheiden kautta työpaja etenee. Työpajassa tulee lisäksi olla eritasoisia tehtäviä eritasoisille tekijöille. Työpajan rakenne on joustava ja monipuolinen: työpajassa tulee huomioida sen soveltaminen eri yhteyksissä.

Työpajaan osallistuvien sitoutuminen on merkittävä tekijä työpajan onnistumisen kannalta. Yhteisen projektin läpiviemiseen liittyvä yhteistyö, mielipiteiden vaihto ja arvostus näyttäytyi tässä hankkeessa osallistuneiden vahvana sitoutumisena. Pienillä käytännön asioilla on usein suuri merkitys sitoutumisessa. Hankkeen aikana huomattiin, että esimerkiksi työpajamateriaalien ja välineiden laadulla sekä työpajan toteutuspaikalla voidaan vaikuttaa siihen, että nuori kokee olevansa arvostettu ja hänet otetaan tosissaan muotoiluprosessiin mukaan.

Työpajan opettajilla ja ohjaajilla on keskeinen rooli nuoren itsetunnon, itsevarmuuden ja itseilmaisun kehittämisessä. Laajemmin oppimisen näkökulmasta käsillä tekemisellä on myös välillisiä vaikutuksia nuoren muuhun oppimiseen. Työpajamalli on toimiva tapa tutustuttaa nuoret uusiin asioihin ja motivoida nuoria oppimaan. Yhdessä tekeminen sitoo nuoret yhteen ja vahvistaa heidän välisiä siteitä. Huomattiin, että ryhmässä työskentely on nuorille ominainen tapa toimia. Työpajat ovat myös matalan kynnyksen toimintatapa; työpajaan osallistuminen ei vaadi välttämättä aikaisempaa kokemusta aiheesta. Osallistuminen ja tekeminen edellyttävät onnistumisten kokemuksia, ihmiskeskeistä lähestymistä ja yhdessä tekemistä. Nuorten ohjaaminen toteutuu usein huomaamatta, pienten tekojen ja huomioimisen avulla. Työpajamallin onnistuminen ja nuorten aktivoituminen edellyttää, että nuoret uskaltavat osallistua työpajaan, uskaltavat kokeilla uusia asioita ja tehdä yhdessä. Nuorten kannustaminen ja motivointi ovat erittäin keskeistä onnistumisen näkökulmasta. Nuorten integraatio työpajoihin edellyttää aikaa, läsnäoloa, tukea ja arvostusta; vuorovaikutus ja yksilön kohtaaminen ovat luottamuksen perusta. Kun nuori luottaa aikuiseen, on varsinaisen työn

ja prosessin toteuttaminen helpompaa. Muotoilijat loivat lyhyessä ajassa luottamussuhteen nuorten kanssa ja työpajoissa saavutettiin hyviä tuloksia sen kaikilla osa-alueilla.

Työpajamallia voidaan käyttää nuorisotalotyössä monipuolisesti, mutta sitä tulee soveltaa tilannekohtaisesti erilaisten osallistujien mukaan. Tämän lisäksi työpajamallia tulisi käyttää entistä enemmän myös kouluissa. Nuoret innostuivat työpajoissa muotoiluprosessista ja olivat tyytyväisiä näkyvien tulosten aikaansaamisesta. Työpajatyöskentely sai aikaan onnistumisen kokemuksia, joilla oli vaikutuksia nuorten itsetunnon, itsevarmuuden ja itseilmaisun kehittymiseen sekä nuorten aktiivointiin. Hankkeen aikana toteutettujen työpajojen ja projektien kautta nuoret oppivat muotoiluprosessin toteuttamisen perusteet ammattilaisten ohjaamana. Myös yhteistyö esim. kaupungin virkamiesten ja muotoilijoiden kanssa vaikutti positiiviseen onnistumisen kokemukseen ja oppimiseen. Nuoren osallistuminen edellyttää, että työn tulokset ja nuorten ideat tulevat näkyville ja tehtävä tuotos on julkinen. Tällöin nuori kokee, että hänen työnsä on arvokasta ja merkityksellistä myös muille; työ ei siis jää projektin sisään, piiloon muilta.

4. Johtopäätökset

Haastattelujen perusteella osallistavan muotoilun työpajamallia suunniteltaessa ja toteuttaessa tulee huomioida ainakin seuraavat asiat:

1. Työpajan rakenne, tavoitteet ja johtaminen
2. Työpajan opetusmenetelmät, välineet ja materiaalit
3. Muotoiluprosessin tavoitteet, sisällöt ja menetelmät
4. Muotoiluprosessin soveltaminen muotoilutyöpajoissa
5. Nuorten motivointi-, kannustamis- ja osallistamiskeinot
6. Työpajan palautejärjestelmä
7. Työpajaesimerkit, hyvät käytänteet, ongelmakohtat

Edellä listatut asiat tulee huomioida myös osallistavan muotoilun ideapankkia sekä ohjaajille suunnattua täydennyskoulutusta rakentaessa. Työpajamalli ja ideapankki tulee olla helposti sovellettavissa eritasoisille osallistujille ja siirrettävissä erilaisiin ympäristöihin.

Osallistavan työpajan sisältö rakentuu muotoiluprosessin ympärille ja etenee vaiheittain havainnoinnista ideointiin, kokeilusta suunnitteluun ja toteutukseen. Osallistavan muotoilun työpajan sisällössä tulee ottaa huomioon nuorten motivointiin käytettävä aika ja menetelmät sekä kaikkien työpajaan osallistuneiden sitouttaminen työskentelyyn. Työpajassa toteutettavalla tuotoksella voidaan motivoida ja sitouttaa tekijät työskentelyyn. Tämän selvityksen perusteella voidaan sanoa, että mitä näkyvämpi tuotos ja mitä enemmän sen tekijät olivat esillä esim. mediassa, sitä motivoituneempia ja sitoutuneempia kaikki muotoiluprosessissa mukana olleet osapuolet olivat.

Nuorille suunnattu työpaja toimii erityisen hyvin, kun toteuttamisessa on mukana nuorisotyönohjaaja ja muotoilija työparina. Nuoriso-ohjaajat ja muotoilijat tarvitsevat täydennyskoulutusta pystyäkseen toteuttamaan monipuolisen ja hyödyllisen työpajan. Nuoriso-ohjaajien koulutustarpeet kohdistuivat kädentaitojen oppimiseen ja soveltamiseen nuorisotyössä. Muotoilijoiden koulutustarpeet puolestaan kohdistuivat nuorten motivointiin ja nuorisotyöhön: miten kohdata nuori ja vastata nuorisotyön haasteisiin. Täydennyskoulutuksen jälkeen nuorisotyönohjaajat ja muotoilijat pystyvät toteuttamaan osallistavia muotoilun työpajoja entistä paremmin itsenäisesti.